

3 ביוני 2018

לכבוד

ח"כ יואב קיש, יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה

שלום רב,

הנדון: דיון ועדת הפנים – "החלטת ממשלה מס' 748 להקמת חמישה ישובים חדשים בנגב"

לקראת דיון ועדת פנים וסביבה אשר יתקיים ביום שני, 4.6.2018, וידון ב"יישום החלטת ממשלה מס' 748 להקמת חמישה יישובים חדשים בנגב", מתכבדים הארגונים, האגודה לזכויות האזרח, במקום- מתכננים למען זכויות תכנון ופורם דו קיום בנגב לשוויון אזרחי (להלן: "הארגונים") להגיש את עמדתם המפורטת שבנדון.

רקע

ביום 22.11.2015 התקבלה החלטת ממשלה 748, שכותרתה "בחנית הקמת יישובים חדשים בנגב" במטרה לקדם הקמתם של חמישה יישובים קהילתיים חדשים בנגב כדי להגדיל את אוכלוסיית הנגב ולמשוך קהלים נוספים להתיישבות.

לתכנית המוצעת יש השלכות מרחיקות לכת על עתיד הנגב בכלל ועל האזרחים הערבים הבדוויים בנגב בפרט, על כן, עמותת "במקום", האגודה לזכויות האזרח ופורם דו קיום מתנגדות לתכנית האמורה, וקוראות לא לקדמה. תחת זאת, קוראים הארגונים, לפעול להרחיב ולחזק את רוב היישובים הקיימים בנגב, הזקוקים לחיזוק, וכן לפעול להכרה ולתכנון של היישובים הבדוויים הלא מוכרים, המשועים להכרה, לתכנון ולפיתוח.

להלן עמדתנו בפירוט.

פגיעה ביישובים הקיימים בנגב

קידום הקמתם של יישובים חדשים בנגב מנוגדת כליל לעקרונות מדיניות התכנון כפי שהם משתקפים בתכנית מתאר הארצית משולבת לבנייה, לפיתוח ולשימור (תמ"א 35) במסגרתה נקבע כי קיימת העדפה מובהקת להרחבתם וחיזוקם של יישובים קיימים ויש להימנע, למעט במקרים חריגים ומיוחדים, מהקמת יישובים חדשים.

עוד קובע נוהל עבודת המועצה הארצית לעניין הקמת יישובים חדשים כי המועצה הארצית בבואה לבחון הצעה לישוב חדש, תביא במכלול שיקוליה את ההיבט הכולל, את העלות והתועלת בראיה חברתית, תשתיתית, סביבתית וכלכלית בדגש על השפעה של יישובים סמוכים.

עמדתנו היא כי החלטת הממשלה לקידום הקמת חמשת היישובים החדשים צפויה להשפיע לרעה – סביבתית, חברתית וכלכלית – על היישובים הקיימים בנגב, חוטאת למדיניות התכנון המוצהרת ותוביל לפגיעה והחלשת היישובים הוותיקים בנגב.

הקמת יישובים חדשים בין היתר מצריכה משאבים כספיים רבים (עלותם גבוהה בהרבה מפיתוח והרחבה של יישובים קיימים), אשר מוטב היה שיושקעו ביישובים הקיימים לחיזוקם ולהרחבתם. יישובי הנגב משוועים, כידוע, לחיזוק, להשקעות וליצירת מקומות תעסוקה. רבים מאותם היישובים במרחב, במיוחד היישובים הכפריים, נמצאים בתת אכלוס, ובנוסף קיימות עשרות אלפי יחידות דיור בנגב מאושרות שטרם מומשו. כמו כן, יש להזכיר עוד כי קיימים מספר יישובים חדשים אשר נמצאים בהליכי תכנון שונים, אשר על הקמתם הוחלט כבר לפני למעלה מעשור, והם טרם הוקמו¹.

מטעמים אלה, גורמים רבים ובהם משרד האוצר וארגונים סביבתיים מתנגדים אף הם להצעת ההחלטה. ההחלטה, אם תתקבל, תעמוד בניגוד מוחלט למטרות המוצהרות בהצעה, ותהיה לרועץ לפיתוחו וקידומו של הנגב, ותביא לפגיעה ביישובים ובאוכלוסיות הקיימים בו כבר כעת.

אי הכרה ותכנון של היישובים החדשים הקיימים בנגב

נוסף על הפגיעה הכלכלית, חברתית וסביבתית, שיש בה כדי להשפיע, כאמור, על כלל תושבי הנגב, יש להפנות את תשומת הלב גם להשלכות הספציפיות שיש להחלטת הממשלה על האוכלוסייה הבדוויות בנגב.

החלטת הממשלה מתעלמת מקיומם של האזרחים הערבים הבדווים המתגוררים באזור וקידומה מהווה אפליה קשה לרעה של תושבי הנגב הערבים, אזרחי המדינה. ההחלטה פוגעת בזכויות הקהילה הבדווית לשוויון, לכבוד, לקורת גג ולדיור המותאם לאורחות החיים והתרבות. ההחלטה מתעלמת מהצורך בשמירה על זכויותיה של הקהילה הבדווית וממציאת פתרונות עבודה, וכן מכך

¹ מצורפת מפה הממחישה את שלל התכניות לקידום יישובים חדשים בנגב ומסומנת כמפה א'.

שטרם מוצו הליכי התכנון ביחס לחלק מהישובים הבדווים שנמצאים בתחומה. מדובר בשיקול מרכזי שחובה לשקלו בטרם תקדם כל תוכנית בשטח².

ההחלטה נותנת עדיפות לקבוצה פוטנציאלית של מתיישבים חדשים שכלל אינה קיימת, זאת בעוד המדינה מסרבת להכיר בכפרים הבדווים המצויים באזור. למעשה, המדינה מבקשת להקים ישובים חדשים באותו שטח שבו מתגוררים אלפי תושבים בדווים, הסובלים ממצוקת דיור חריפה ומשוועים להכרה והסדרה תכנונית. במקום להכיר ביישובים ולתכננם, הממשלה ממשיכה לנהוג במדיניות של דחיקת התושבים הבדווים, בהליך של עיור כפוי לתוך היישובים הקיימים (העיירות), ותוך שהאפשרות להקמת יישובים חדשים עבור הבדווים הינה חריגה ויוצאת דופן. דוגמה לכך הוא הכפר הלא מוכר אום אלחירן, שעל חורבותיו יוקדם ישוב יהודי בשם חירן ואשר תושביו הבדווים חויבו להתפנות לישוב חורה שתושביו סובלים ממצוקת דיור.

כאמור לעיל, אם החלטת הממשלה תקודם היא תפגע באופן ישיר בשני כפרים בדווים קיימים: האחד הוא הכפר הלא מוכר **קאטאמת**, שבהתאם לנקודת הציון המופיעה בהחלטת הממשלה, היישוב דיה אמור לקום על אדמות תושבי הכפר ועל שטחי התיישבות קיימת (בהחלטת הממשלה מצוין כי מדובר בשטח "מופר"). הכפר קאטאמת הינו כפר היסטורי הקיים מלפני קום המדינה, ותושביו מתגוררים וחיים על אדמותיהם ההיסטוריות. הקמת דיה תחייב אפוא את פינוייה של האוכלוסייה החיה בכפר כיום, תוך הפקעת קרקעותיה.

השני, הוא הכפר **ביר הדאג'**³, כפר שקיבל הכרה בהחלטת ממשלה עוד בשנת 1999. ביר הדאג' תוכנן ולו תכנית מתאר מקומית מאושרת משנת 2004 ותכניות מפורטות. גבולותיו של היישוב המתוכנן נווה גוריון נמצאים בתחום הכפר ביר הדאג' ועל בתיו כיום ויגרעו משטחו המצומצם ממילא ויביאו להגבלת התפתחות הישוב מערבה. מדובר, לכל הפחות, ברשלנות מצד מציעי התכנית. הקמת נווה גוריון במיקום זה מנוגדת לכל הגיון תכנוני סביר ותפגע באופן אנוש באפשרויות הפיתוח של הכפר ביר הדאג'.

סיכום

אנו סבורים, אם כן, כי על הממשלה להשקיע את כל המשאבים שהיא מבקשת להקצות ללשם הקמתם ופיתוחם של ישובים חדשים בנגב, לחיזוק ולפיתוח של שלל היישובים הקיימים באזור, וכן בתכנון ובפיתוח הכפרים הבדווים בנגב, ובקידום פתרונות לבעיות הרבות אשר מאפיינות את היישובים הוותיקים.

בכבוד רב ובברכה,

נילי ברוך, מתכנתת ערים

חיה נח, מנכ"לית

עו"ד סנא אבן ברי

עמותת במקום

פורום דו קיום בנגב

האגודה לזכויות האזרח

² אתר במקום והאגודה לזכויות האזרח ממחיש כיצד תכנית חדשות להקמת יישובים יהודים מקודמים על חשבון היישובים הערבים הבדווים: <https://www.acri.org.il/he/unrecognized-villages>.

³ מצורת מפה הממחישה את ההצעה להקמת נווה גוריון על גבי חלק מהקרקעות של היישוב ביר הדאג' ומסומנת כמפה ב'.

